

GYÖNGYBAGOLY-KÖPETVIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

Schmidt Egon

A gyöngybagoly (*Tyto alba guttata* Brehm) köpetek analízisei táplálkozásbiológiai és kisemlősfaunisztikai szempontból egyaránt közismerten nagy jelentőségűek. Külföldi kutatók a várható gradációk előrejelzésében is komoly szerepet szánnak e vizsgálatoknak. Hazai viszonylatban a különböző területekről származó anyagok összegyűjtése és az ezzel kapcsolatos szervezési munka, sajnos, még elég kezdetleges stádiumban van.

Jelen kis munkámban pár olyan anyag feldolgozott eredményeit szeretném közölni, melyek részben csekélyebb mennyiségüknél fogva, részben pedig erősen törmelékes állapotuk miatt statisztikusan, köpetenkint nem voltak kiértékelhetők. A fogyasztott állatok összlétszáma és így az egyes anyagok jellege természetesen változatlan marad.

Tornyosnémeti 1960. II. 20. (kb. 12 köpet törmelékben). Leg.: KÖVES E.

	egyed	%
<i>Crocidura leucodon</i>	6	16,2
<i>Crocidura suaveolens</i>	2	5,4
<i>Microtus arvalis</i>	9	24,3
<i>Apodemus sylvaticus-flavicollis</i>	4	10,8
<i>Micromys minutus</i>	9	24,3
<i>Mus musculus</i>	1	2,7
<i>Passer domesticus</i>	6	16,2

Összevonva:

	%
Soricidae	21,6
Microtinae	24,3
Murinae	37,8
Oscines	16,2

Velence 1952—1959 (nagy, teljesen törmelékes anyag, a köpetszám nem becsülhető meg). Leg.: SZABÓ L. V.

	egyed	%
<i>Sorex araneus</i>	10	1,5
<i>Sorex minutus</i>	2	0,3
<i>Neomys</i> sp.	1	0,1
<i>Crocidura leucodon</i>	25	3,7
<i>Crocidura suaveolens</i>	24	3,6
<i>Arvicola terrestris</i>	11	1,6
<i>Pitymys subtuerranes</i>	9	1,3
<i>Microtus arvalis</i>	219	32,7
<i>Apodemus sylvaticus-flavicollis</i>	72	10,8
<i>Micromys minutus</i>	17	2,5

	egyed	%
Mus musculus	183	27,3
Sylviidae	1	0,1
Carduelis cannabina	3	0,4
Passer domesticus	81	12,1
Passer montanus	11	1,6

Összevonva:

	%
Soricidae	9,2
Microtinae	35,6
Murinae	40,6
Oscines	14,2

Velence 1959. XII. (kb. 20 db köpet, töredezett állapotban) Leg.: SZABÓ L. V.

	egyed	%
Sorex araneus	1	1,9
Neomys sp.	1	1,9
Crocidura leucodon.....	4	7,5
Crocidura suaveolens	1	1,9
Arvicola terrestris	1	1,9
Microtus arvalis	17	32,1
Apodemus sylvaticus-flavicollis	5	9,4
Micromys minutus	2	3,7
Mus musculus	14	26,4
Passer domesticus	7	13,2

Összevonva:

	%
Soricidae	13,1
Microtinae	34,0
Murinae	39,5
Oscines	13,2

Székesfehérvár 1960. II. 12. (kb. 17 db köpet, töredezett állapotban) Leg.: RADEZKY J.

	egyed	%
Sorex araneus	4	9,3
Sorex minutus	1	2,3
Crocidura leucodon.....	2	4,6
Crocidura suaveolens	3	7,0
Pitymys subterraneus	2	4,6
Microtus arvalis	11	25,6
Apodemus sylvaticus-flavicollis	3	7,0
Micromys minutus	4	9,3
Mus musculus	6	13,9
Passer domesticus	7	16,3

Összevonva:

	%
Soricidae	23,3
Microtinae	30,2
Murinae	30,2
Oscines	16,3

Csala puszta (Fejér m.) 1960. II. 17. (55—60 db köpet, törmelékesen) Leg.: RADEZKY J.

	egyed	%
Sorex araneus	11	9,8
Sorex minutus	3	2,7
Neomys sp.	2	1,8
Crocidura leucodon.....	7	6,3

	egyed	%
<i>Crocidura suaveolens</i>	5	4,5
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	1	0,9
<i>Pitymys subterraneus</i>	16	13,4
<i>Microtus arvalis</i>	9	8,0
<i>Apodemus sylvaticus-flavicollis</i>	7	6,3
<i>Micromys minutus</i>	6	5,4
<i>Mus musculus</i>	16	13,4
<i>Passer domesticus</i>	29	25,9

Összevonva:

	%
Soricidae	25,0
Chiroptera	0,9
Microtinae	22,3
Murinae	25,8
Oscines	25,8

Pécs 1960. I. 14. (80—85 db. erősen törmelékes köpet) Leg.: BUCHERT A.

	egyed	%
<i>Sorex araneus</i>	63	24,7
<i>Neomys anomalus milleri</i>	5	2,0
<i>Neomys</i> sp. (<i>anomalus milleri</i> ?)	2	0,8
<i>Crocidura leucodon</i>	19	7,4
<i>Crocidura suaveolens</i>	32	12,5
<i>Muscardinus avellanarius</i>	1	0,4
<i>Arvicola terrestris</i>	1	0,4
<i>Pitymys subterraneus</i>	15	5,9
<i>Microtus arvalis</i>	41	16,0
<i>Apodemus sylvaticus-flavicollis</i>	14	5,5
<i>Micromys minutus</i>	5	1,9
<i>Mus musculus</i>	21	8,2
<i>Passer domesticus</i>	36	14,1

Összevonva:

	%
Soricidae	47,2
Muscardinidae	0,4
Microtinae	22,4
Murinae	15,7
Oscines	14,2

Villány 1960. V. 27. (kb. 10 db köpet, darabokban) Leg.: SCHMIDT E.

	egyed	%
<i>Sorex araneus</i>	3	7,3
<i>Sorex minutus</i>	2	4,9
<i>Crocidura leucodon</i>	8	19,5
<i>Crocidura suaveolens</i>	7	17,0
<i>Clethrionomys glareolus</i>	1	2,4
<i>Microtus arvalis</i>	12	29,2
<i>Apodemus agrarius</i>	1	2,4
<i>Mus musculus</i>	7	17,0

Összevonva:

	%
Soricidae	48,7
Microtinae	31,6
Murinae	19,4

Röviden értékelve a kapott eredményeket, két nagyobb csoportot érdemes szembeállítani egymással: a Velencei tó környéki és a Pécs—Villányi gyűjtéseket, melyek tömegüknél fogva már alkalmasak az összehasonlításra. Ha százalékosan nézzük az adatokat, rögtön szembetűnik, mennyire magasabb a Soricidák száma az utóbbi lelőhelyen. Ebből azonban helytelen lenne arra következtetni, hogy ez a tény a terület déli fekvéséből és bizonyos mértékig mediterrán jellegéből adódik, ami szembeállítva egy északibb területtípussal, pl. a fehérfogú cickányoknak mint melegkedvelő fajoknak magasabb számát eredményezné. Erre a hazai klímaviszonyok nagyjából egyöntetűsége és az állatföldrajzi szempontból csekély távolságok nem adnak lehetőséget. Ezt támasztja alá a súlypontilag északi elterjedésű pockoknak a Pécs—Villányi csoportnál kapott magas száma, szemben az inkább déli elterjedésű egerekkel.

A Velencei anyagban talált csekély Soricida-számot háromféleképpen lehet magyarázni: 1. A baglyok zsákmányolóterülete nem a nyílt terepen, hanem a lakott részek közelében volt. Erre mutat a *Mus musculus* magas értéke, míg ugyanekkor pl. a *Micromys minutus* és az *Arvicola terrestris* csak kis számban voltak képviselve. 2. A gyöngybagoly-köpetek közé, tekintve azok törmelékes voltát, esetleg más bagolyfaj köpetei is keveredtek. 3. Esetleg a cickányfajok kismérvű elterjedésével és gyér egyedszámával állunk szemben. Mindezekre a választ a további kutatásoknak kell megadniuk.

Velencei tavi csoport			Pécs—Villányi csoport		
	egyed	%		egyed	%
Összállatszám:	877		Összállatszám:	296	
Soricidae	107	12,2	Soricidae	141	47,6
Chiroptera.....	1	0,1	Muscardinidae	1	0,3
Microtinae	295	33,6	Microtinae	70	23,6
Murinae	335	38,2	Murinae	48	16,2
Oscines	139	15,8	Oscines	36	12,2

Irodalom — Literatura

- Gaffrey, G.* (1953): Die Schädel der mitteleuropäischen Säugetiere. Leipzig, p. 123.
Gaffrey, G. (1961): Merkmale der wildlebenden Säugetiere Mitteleuropas. Leipzig, p. 284.
Gerber, R. (1952): Nagetiere Deutschlands (Die neue Brehm). Leipzig, p. 102.
Jánossy D. és Schmidt E. (1960): Extreme Varianten des M_1 der Feldmaus (*Microtus arvalis* Pall.) in Ungarn. Verterbr. Hung. 2. p. 137—141.
Kahmann, H. (1953): Das Ergebnis der Zergliederung von Eulengewöllen und seine wissenschaftliche Verwertung. Ornith. Mitt. 5. p. 201—206.
Kahmann, H. (1953): Die Bestimmung der Brandmaus aus Eulengewöllen. Ornith. Mitt. 5. p. 121—125.
Mohr, E. (1954): Die freilebenden Nagetiere Deutschlands und der Nachbarländer Jena, p. 212.
Spannhof, L. (1952): Spitzmäuse (Die neue Brehm). Leipzig, p. 43.
Zimmermann, K. (1959): Säugetiere. Leipzig/Jena, p. 169.

Die Ergebnisse der Gewöllenuntersuchungen der Schleiereule

von Egon Schmidt

Die Analyse der Eulen-Gewölle, besonders der Schleiereule (*Tyto alba*) ist bekanntlich sowohl vom nährungsbiologischen, wie vom kleinsäuger-faunistischen Gesichtspunkte aus von grosser Bedeutung. Forscher im Auslande schreiben diesen Untersuchungen eine wichtige Rolle zu, sogar in Bezug auf die Vormeldung der zu erwartenden Gradation. Was hingegen unser Land betrifft, ist das Einsammeln der von verschiedenen Gebieten stammenden Materialien und die damit verbundenen Organisationstätigkeit leider noch in ziemlich primitivem Zustand. — In meiner gegenwärtigen bescheidenen Abhandlung möchte ich die bearbeiteten Ergebnisse einiger dieser Materialien mitteilen, die teils wegen ihrer geringen Menge, teils wegen des stark bruchstückigen Zustandes, je Gewölle statistisch nicht auszuwerten waren. Der Gesamtstand der vertilgten Tiere und so auch die typische Eigenschaft der einzelnen Materialien blieb natürlich unverändert.

Die Analyse der, in etlichen ungarischen Dörfern gesammelter Materialien teile ich im ungarischen Text mit. Tornyosnémeti liegt in Nordwest-Ungarn in einem Flusstal, inmitten der Berge. Die andere Gruppe der Gewölle (Velence, Székesfehérvár, Csala-puszta) stammt von der Westseite der Donau, teils aus der Hügellandschaft, teils vom Flachland. Die dritte Gruppe der Fundstellen (Pécs, Villány) ist in Südungarn am südlichen Fusse einer Berggegend. (Angaben siehe ungarischen Text!)

Betrachten wir die erhaltenen Ergebnisse, so können wir zwei Gruppen einander gegenüberstellen, und zwar die Sammlung aus der Umgebung des Velence-Sees und die aus Pécs und Villány, welche infolge ihrer Menge zu einem Vergleiche geeignet sind. Wenn wir die Angaben prozentuell prüfen, fällt die höhere Zahl der Soriciden an den letzteren Fundorten ins Auge. Unrichtig wäre es aber daraus zu schliessen, dass dies sich aus der südlichen Lage dieses Gebietes und aus dem gewissermassen mediterranen Charakter ergibt, was einem nördlicheren Terraintyp entgegengestellt, eine höhere Zahl der wärmeliebenden Rassen — z.B. der Spitzmäuse — zur Folge haben würde. Hierzu ergibt sich aber wegen des, im grossen und ganzen einheitlichen heimischen Klimas und der, tiergeographisch genommen, geringeren Entfernungen, keine Möglichkeit. Dies wird durch die hohe Zahl der, sonst vorwiegend nördlich verbreiteten Feldmäuse bekräftigt, die in der Pécs—Villány-Gruppe registriert sind, entgegen der mehr südlich verbreiteten Mäuse. — Die geringe Zahl der Soricida in der aus Velence stammenden Materie kann auf dreierlei Arten erklärt werden: 1. Das Erbeutungsrevier der Eulen war nicht in freiem Gelände, sondern in der Nähe bewohnter Gebiete. Dies bewies das reiche Vorkommen des *Mus musculus*, während z.B. der *Micromys minutus* und *Arvicola terrestris* nur spärlich vertreten waren. 2. Da sich die Schleiereule-Gewölle in zerbröckeltem Zustande befanden, ist es möglich, dass damit auch Gewölle anderer Eulensorten vermischt waren. 3. Vielleicht steht es mit der geringen Verbreitung der Spitzmausarten und mit spärlichen Exemplarzahlen im Zusammenhang. Weite Forschungen sollten darauf Antwort geben.